

**UN SCR||TOR,
DOI SCR||TORI**

UN SRIITOR, DOI SRIITORI

Alex. Ștefănescu

Copyright © 2014 Editura **ALLFA**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ȘTEFĂNESCU, ALEX.

Un scriitor, doi scriitori / Alex. Ștefănescu. –

București: ALLFA, 2014

ISBN 978-973-724-860-2

821.135.1.09

Toate drepturile rezervate Editurii **ALLFA**.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată

fără permisiunea scrisă a Editurii **ALLFA**.

Drepturile de distribuție în străinătate aparțin editurii.

All rights reserved. The distribution of this book outside

Romania, without the written permission of **ALLFA**,

is strictly prohibited.

Copyright © 2014 by **ALLFA**.

Editura **ALLFA**:

Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3,

sector 6, cod 060512 – București

Tel.: 021 402 26 00

Fax: 021 402 26 10

Distribuție: 021 402 26 30;

021 402 26 33

Comenzi: comenzi@all.ro

www.all.ro

Redactare: Martin Zick

Tehnoredactare: Liviu Stoica

Corectură: Anca Tach

Design și ilustrații: Bogdan Petry

ALEX. ȘTEFĂNESCU
UN SCRITOR,
DOI SCRITORI

GUEST STAR
GRAFICIAN
BOGDAN PETRY

Bogdan Willkrin Petry

Grafician și ilustrator. Unul din cei mai renumiți caricaturiști români. Străbunii paterni erau gravori germani veniți în România din Köln, iar din partea mamei (Ivancov) are rădăcini rusești, strămoșii săi fiind staroveni (ruși cu bărbi mari care se îndeletniceau cu pictura bisericilor).

A fost animator și storyboard-ist în cadrul Animafilm România, Dacodac, Animadream, Neptuno (între 1990 și 1996). A câștigat Premiul ACIN, Opera Prima cu scurtmetraj de animație. Ilustrator de carte în cadrul editurii Univers Enciclopedic (1997-1999). Caricaturist al cotidianului *The Oregonian*, Oregon, SUA (2000-2002). Ilustrator al mai multor publicații și reviste de prestigiu din România (*Pro Sport*, *Penthouse*, *VIVA*, *Maxim*).

A participat cu lucrări de grafică și pictură la diferite expoziții colective organizate în timpul anilor de studiu și la altele organizate în Câmpulung Muscel de Cenuclul de arte plastice „Ion D. Negulici” (ultima, în 1988). În prezent este grafician al revistei *Cațavencii* și senior editor la *Evenimentul Zilei*. A ilustrat și minialmanahurile BD *Cațavencu la munte și la mare*.

Alex. Ștefănescu

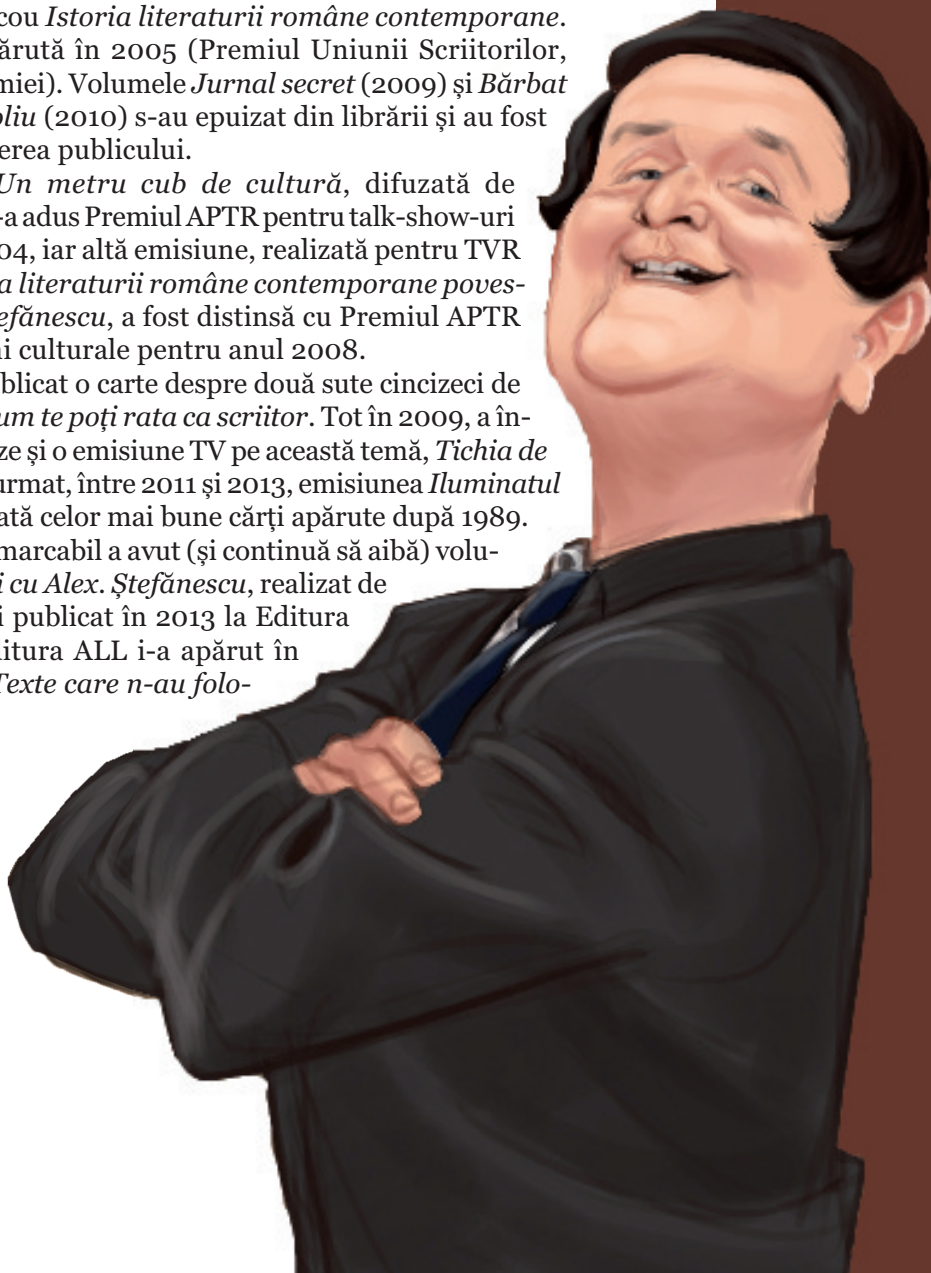
Critic și istoric literar, prozator, dramaturg, publicist, realizator de emisiuni TV. Născut la 6 noiembrie 1947. Redactor (începând din 1990) și redactor-șef (în perioada 1995-2010) al revistei *România literară*.

Autor a mii de articole și a douăzeci de cărți, dintre care a avut un mare ecou *Istoria literaturii române contemporane. 1941-2000*, apărută în 2005 (Premiul Uniunii Scriitorilor, Premiul Academiei). Volumele *Jurnal secret* (2009) și *Bărbat adormit în fotoliu* (2010) s-au epuizat din librării și au fost reeditate la cererea publicului.

Emisiunea *Un metru cub de cultură*, difuzată de Realitatea TV, i-a adus Premiul APTR pentru talk-show-uri pentru anul 2004, iar altă emisiune, realizată pentru TVR Cultural, *Istoria literaturii române contemporane povestită de Alex. Ștefănescu*, a fost distinsă cu Premiul APTR pentru emisiuni culturale pentru anul 2008.

În 2009 a publicat o carte despre două sute cincizeci de cărți proaste, *Cum te poți rata ca scriitor*. Tot în 2009, a început să realizeze și o emisiune TV pe această temă, *Tichia de mărgăritar*. A urmat, între 2011 și 2013, emisiunea *Iluminatul public*, consacrată celor mai bune cărți apărute după 1989.

Un succes remarcabil a avut (și continuă să aibă) volumul *Convorbiri cu Alex. Ștefănescu*, realizat de Ioana Revnic și publicat în 2013 la Editura ALL. Tot la Editura ALL i-a apărut în 2014 volumul *Texte care n-au folosit la nimic*.

L. M. ARCADE

Regretatul L. M. Arcade, un român stabilit la Paris, relativ bogat, cu veleități de scriitor, m-a găzduit în 1991, timp de o săptămână, în subsolul blocului cu zece etaje (din Neuilly-sur-Seine) al cărui proprietar era. El locuia sus, la nu mai țin minte care etaj, într-un apartament de lux, iar eu într-o încăpere întunecoasă, care nu era chiar de disprețuit, dar nu avea baie. Ar fi nedrept să mă plâng de modul cum am fost tratat. Pot spune, dimpotrivă, că îi sunt recunoscător și azi lui L. M. Arcade pentru că m-a găzduit, cu generozitatea lui austeră și pedantă, fără să-mi ceară vreun ban. Însă lipsa băii a generat o întâmplare comică pe care merită, cred, să o povestesc.

Mergând mult pe jos prin Paris, cu un fel de nesaț de a cunoaște orașul, transpiram toată ziua, iar seara, neavând unde să mă spăl (la toaletă nu era nici măcar o chiuvetă), îmi ștergeam corpul cu o cârpă înmuiată în spirt medicinal. Totuși, simțeam cum mă mănâncă pielea și de la un moment dat începuse chiar să mă usture.

Într-o dimineață, L. M. Arcade m-a invitat sus la el, în living, la o cafea. Mi-a povestit că în subsolul în care fusesem găzduit eu funcționase multă vreme *Cenacul de la Neuilly-sur-Seine*, frecventat de scriitori români aflați în exil, printre care Horia Stamatu, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Mircea Eliade, Emil Cioran... Apoi, a început să-mi citească dintr-un roman al său, parabolico-eseistic, *Poveste cu țigani*. Am sperat, la început, că-mi va citi doar două, trei pagini, dar mi-a citit douăzeci-treizeci și încă nu dădea semne de oboseală. M-am îngrozit. Romanul mă plictisea de moarte, iar autorul, după fiecare paragraf, mă fixa cu privirea, obligându-mă să dau din cap aprobator. Mi se făcuse milă de mine. Afară era soare, Parisul mă chema cu vraja lui, iar eu trebuia să stau neclintit în fotoliu și să ascult un text monoton-încâlcit care nu se mai termina.

La un moment dat a sunat telefonul. Amfitrionul meu a răspuns, vorbind în franceză, apoi mi-a explicat că trebuie să plece, fiindcă are de rezolvat urgent o problemă de afaceri. M-am ridicat și eu, răsuflând ușurat, dar – surpriză – L.M. Arcade a insistat, apăsându-mă cu mâna pe un umăr, să iau loc din nou în fotoliu:

— Dumneavoastră rămâneți aici, mă întorc în maximum o oră. În lipsa mea, puteți să continuați singur lectura.

Și mi-a îndesat cartea în mâini.

N-am putut să-l refuz, era prea hotărât, și apoi avea un ascendent moral asupra mea, era cel care îmi oferise ospitalitate.

După plecarea lui L.M. Arcade, mi-a venit o idee diabolică: să fac baie în lipsa lui. Cu o precipitare de hoț de apartamente, am căutat și am găsit baia, care, plină de prosoape și de săpunuri, de șampoane și de parfumuri, mi s-a părut un paradis al spălării. M-am dezbrăcat în doi timpi și trei mișcări, ca și cum aș fi avut-o în față pe Jennifer Lopez, și m-am lăfăit timp de mai bine de o jumătate de oră, cu o voluptate imensă, sub duș și, apoi, în apa caldută, cu multă spumă frumos mirositoare, adunată între timp în cadă. A fost un adevărat dezmăț al îmbăierii. M-am șters, risipitor, cu mai multe prosoape pufoase, m-am dat cu diverse *spray*-uri, apoi, ca un infractor, am șters minuțios urmele dezmățului. Chiar când mă îmbrăcam, am auzit mișcare în holul de la intrarea în apartament. Mi-am accelerat mișcările, folosindu-mi experiența din armată, m-am pieptănat într-o secundă, am alergat în living, m-am aruncat în fotoliu, am luat cartea în mână și am deschis-o cam spre sfârșitul ei. Peste numai o secundă, a intrat în încăperea L.M. Arcade. Mă simțeam ca un copil nou-născut și mi-era teamă că obrajii roz mă vor da de gol. Dar L.M. Arcade nu a remarcat nimic suspect.

— A, a observat el flatat, văd că ați înaintat binișor cu lectura. V-a prins...

— Da, am spus eu, n-am putut să o las din mână. V-aș ruga să-mi îngăduiți să rămân aici până o termin. Nu mai am mult.

*

Pe L.M. Arcade îl chema în realitate Leonida Mămăligă, dar el, rușinându-se de numele provenit probabil dintr-o poreclă dată unui strămoș de-al său, își luase ca scriitor pseudonimul Arcade și semna L.M. Arcade. În viața de fiecare zi cei din jur i se adresau însă cu „domnule Mămăligă“.

A doua zi, la masă, spre surprinderea mea, s-a servit și mămăligă. M-am gândit imediat că, în cursul conversației, s-ar putea să apară

o confuzie neplăcută între numele gazdei și numele tradiționalului aliment românesc. Ca să o evit, am hotărât în sinea mea să recurg la o diferențiere terminologică și anume domnului Mămăligă să-i spun „domnule Mămăligă”, iar mămăliga să o numesc „mămăliguță”.

Iată însă că trecând la aplicarea formulei m-am zăpăcit și interlocutorul meu a putut auzi la un moment dat:

— Da, domnule Mămăliguță, aveți dreptate.

GEORGE ARION

În facultate, George mi-a făcut cadou o broșură scrisă și confecționată în întregime de el: *Cum să cerșim*, de V. Țandură.

La rândul meu, i-am dăruit un exemplar dintr-o revistă inventată de mine, având pe prima pagină poemul *La mormântul lui Arion Pumnul*.

*

Manualul de cerșit mi-a dat ideea să-l rog pe George să se deghizeze în cerșetor, ca să-mi ofere prilejul să o impresionez pe iubita mea de atunci (acum – soția mea) printr-un gest generos. Zis și făcut. George nu s-a deghizat, dar și-a răsucit în așa fel mâinile și picioarele și și-a compus o figură atât de tâmpă încât aproape că nu l-am recunoscut nici eu. Astfel reconstruit, s-a postat la colțul Universității. Când am trecut pe lângă el cu Domnița, am scos din buzunar 200 de lei (banii mei de cheltuială pe o lună) și i i-am oferit magnanim. El a mormăit, cu gura lui strâmbă, ceva de genul „Mulțumesc, șefule!”.

Ideea mea s-a dovedit a fi cu totul neinspirată. Domnița a rămas cu impresia că sunt un risipitor, iar George... nu mi-a restituit banii nici până în ziua de azi.

*

George Arion este omul cu cel mai mult umor din câți am cunoscut vreodată. În timpul studenției noastre, la un seminar de socialism științific, la care se vorbea în mod repetat de „general” și „particular”, a propus un referat cu titlul „General și particular în gândirea generalilor și particularilor”. Altădată, vizitând împreună cu mine Cimitirul Bellu și ajungând în fața cavoului lui Ion Barbu (cunoscut – explic asta pentru neinițiați – ca autorul unor versuri greu de înțeles), mi-a spus: „Niciodată nu a fost Ion Barbu mai criptic!”

Și eu am făcut cândva o remarcă ironică, în Parcul Herăstrău, având bustul lui Maxim Gorki în față: „Aici se va afla peste o sută de ani și statuia ta: Maxim Gorki și Minim Arion.”

Dar George m-a învins prin K.O. compunându-mi o epigramă: „În viața lui terestră nu este taciturn,/ Din contra, e volubil, isteț și sprinter nel,/ El tuturora pare că-i tras ca prin inel./ O scurtă completare – inelul lui Saturn.“

*

Tot George Arion este (cred) singurul om din lume care a vorbit cu o ușă de autobuz. Eram studenți amândoi și călătoream cu un autobuz gol, când în spatele prietenului meu dispozitivul pneumatic de deschidere a ușii a scos un sunet foarte asemănător cu o întrebare spusă în șoaptă:

— Cât e ceasul?

George, politicos, și-a consultat ceasul și a spus:

— Șase.

Numai că întorcându-se ca să primească mulțumiri a constatat că în spatele lui nu era nimeni.

*

Cunoscut ca autor de romane polițiste, George Arion este în realitate și poet, critic literar și publicist. O poezie a sa care a impresionat pe mulți cu ani în urmă începea cu versurile: „Cu mine, neamul meu se întrerupe,/ Nicio femeie nu-mi va naște prunci...“ Autorul acestor versuri are azi doi fii.

*

George Arion a călătorit, la un moment dat, în același avion cu Ion Iliescu (pe care îl critica nemilos în rubrica sa cu un titlu foarte inspirat, din *Flacăra*: „Viața sub un președinte de regat“). Acolo, în avion, la mii de kilometri înălțime, i-a dat lui Ion Iliescu o carte cu următoarea dedicație: „D-lui Ion Iliescu, în singura împrejurare în care n-aș striga pentru nimic în lume «Jos Iliescu!»“

B. PETRY

ANA BLANDIANA

În primăvara lui 2011 am invitat-o pe Ana Blandiana la una dintre întâlnirile cu elevii organizate de mine la Biblioteca Națională. Au venit mulți tineri, ca de obicei, interesați de literatură și de discutarea ei în mod neconvențional.

Am prezentat-o pe Ana Blandiana elevilor (unii dintre ei o știau de la televizor) și am vorbit pe larg despre poezia ei. A venit momentul dialogului dintre elevi și poetă. Un tânăr a întrebat-o:

— Ați avut o copilărie fericită?

— Nu, a răspuns Ana Blandiana. Am avut o copilărie nefericită. Tatăl meu era la închisoare...

O rumoare de dezamăgire s-a ridicat din sală. Elevii credeau că tatăl poetei fusese un infractor. Ana Blandiana nu înțelegea ce se întâmplă și zâmbea stângaci.

Mi-am dat seama atunci ce prăpastie s-a creat între generații. Aveam în față tineri care se născuseră după 1989 și nu știau că în România au existat oameni închiși din motive politice. Am intervenit imediat și le-am explicat. Fericțiți, în naivitatea lor, că o pot admira pe poetă fără reținere, ei au ascultat-o în continuare cu atenție, au aplaudat-o, iar la sfârșit s-au înghesuit să-i ceară autografe și să se fotografieze cu ea.

*

Responsabilă și gravă, Ana Blandiana știe și să se joace. Într-o vară din anii '80 ne aflam, mai mulți scriitori, printre care și Ana Blandiana, la Onești, la „Zilele G. Călinescu“. Primarul orașului ne-a făcut o surpriză plăcută suindu-ne într-un autobuz și ducându-ne într-o livadă de cireși, încărcată de cireșe coapte.

Parcă nimeriserăm în paradis, dar... nu știam ce să facem. Cu ochii oboșiți de lectura a mii de pagini, cu picioarele amorțite de șederea zilnică la masa de scris, clipeam stingheri în lumina soarelui, lipsiți de orice inițiativă. Atunci, Ana Blandiana a cules cireșe perechi și și le-a petrecut pe

după urechi, drept cercei. Era frumoasă, ca o zeiță a livezii. Ne-am simțit dezlegați pe loc de propria noastră stinghereală și ne-am răspândit prin livadă.

P.S. Ulterior, aflat într-o vizită, am povestit cu entuziasm întâmplarea. Gazda, o poetă mai puțin importantă, dar ambițioasă, a luat din frigider cireșe și și le-a agățat de urechi drept cercei. Urmarea? Din cauza cireșelor foarte reci, s-a îmbolnăvit de otită.

*

Înainte de 1989 s-a întâmplat să particip împreună cu Ana Blandiana la diverse întâlniri cu publicul. Ea era încă de atunci o vedetă a poeziei românești și, în plus, reușea să comunice instantaneu cu oameni necunoscuți, creând o relație de complicitate cu ei. Țin minte cum a electrizat odată sala cu o poezie pe care publicul a memorat-o pe loc. La a doua lectură, cerută poetei prin strigăte de „bis“, spectatorii au murmurat-o împreună cu ea, ca pe o rugăciune colectivă:

„O să vină ea,/ nu se poate altfel,/ O să sosească/ Și ziua aceea/
Amânată de veacuri,/ O să vină/ Se apropie,/ Se și aude/ Pulsul ei bătând/
Între zări,/ O să vină ea,/ Se simte în aer,/ Nu mai poate întârzia,/ Nu vă
îndoiiți, o să vină/ Ziua aceea/ Orbitoare ca o sabie/ Vibrând în lumină.“
(*Dies ille, dies irae*).

Momentul a fost straniu și de neuitat. Toată lumea înțelegea la ce se referea poeta. După câțiva ani, la 22 decembrie 1989, ziua orbitoare ca o sabie vibrând în lumină a venit.

GEO BOGZA

Geo Bogza a venit la o întâlnire cu publicul la Suceava în 1959, când eu locuiam cu părinții și frații mei în acel oraș și eram elev în clasa a cincea. Interesat de literatură mai mult decât de orice altceva, m-am dus cu entuziasm la întâlnire, nu înainte de a lua din biblioteca familiei o carte a lui Geo Bogza, pentru a-i cere un autograf.

Scriitorul (primul pe care îl vedeam în viața mea) mi s-a părut dezamăgitor de urât, în comparație cu... Eminescu. Înalt, deșirat, cu un cap ca de nagâț, vorbea pe un ton umil-solemn despre „frații noștri din Răsărit“, prosternându-se parcă în fața unor zei.

După terminarea prelegerii, m-am înghesuit și eu să capăt un autograf și l-am obținut. Pe prima pagină a cărții, Geo Bogza scrisese cu litere lăbărțate: „Trăiască lupta pentru pace!“ N-am înțeles deloc, cu mintea mea de atunci, cum poate să trăiască o luptă. Dar și mai mare a fost deziluzia când, stând de vorbă cu alți deținători de autografe de la neprețuitul nostru musafir, am aflat că tuturor le scrisese „Trăiască lupta pentru pace!“.

*

Au trecut anii. Scriind, în calitatea mea de critic literar, despre sute de cărți, l-am redescoperit pe Geo Bogza, care mi s-a părut un scriitor valoros, în ciuda pactului pe care îl făcuse cu autoritățile comuniste. În opera sa era nu numai grandilocvență, ci și grandoare.

În 1980, după ce i-am dedicat un articol, Geo Bogza m-a invitat la el acasă. Acolo m-a tratat cu mandarine, pe care mi le-a cojit una după alta și mi le-a oferit ceremonios, gest delicat și tandru (deși teatral), greu de uitat.

Apoi mi-a povestit că și în acel an, la 15 ianuarie, reușise să-l sărbătorească pe Eminescu împodobindu-i statuia din fața Ateneului (operă a sculptorului Gheorghe Anghel) cu o ghirlandă de flori. Mi-am zis, în sinea mea, că nu e de bun-gust să agăți de gâtul unei statui, teoretic veșnică, o podoabă efemeră. Era ca și cum i-ai fi pus pe cap o pălărie.

Ce mult m-am înșelat! După ce am ieșit de la Geo Bogza, m-am dus să văd și eu monumentul (era pe 17 ianuarie) și m-am simțit fermecat.

Statuia lui Eminescu, cu largul colier de flori, încă neofilite, petrecut în jurul gâtului, și având drept fundal – privită de jos în sus – cerul, ilustra ideea însăși de geniu, atras de depărtări astrale și sărbătorit de oameni.

*

După întâlnirea noastră Geo Bogza și-a făcut obiceiul să-mi trimită din când în când (așa cum le trimitea și altora) câte o scrisoare pe care desena la „destinatar“, din linii simple, un plop înalt și perfect vertical. Era, cred, un simbol al simplității solemne și al demnității intratabile (de mai mulți ani scriitorul luase o distanță critică față de partidul comunist).

Într-o bună zi, m-am întâlnit cu Geo Bogza pe stradă și am simțit o strângere de inimă văzând că poartă un baston. Omul care făcuse din plopul semeț un simbol ajunsese să se sprijine într-o cârjă ca un bătrân oarecare. Geo Bogza a înțeles, probabil, ce simțeam. M-a întrebat:

- Ce crezi? Îmi stă bine cu chestia asta?
- Nu.

Fără nicio ezitare, el și-a agățat bastonul de un gard de fier forjat și l-a abandonat acolo. S-a îndreptat de spate și, înainte de a-și relua mer-sul, s-a uitat la cer. Semăna cu unul dintre plopii desenați de el.

NICOLAE BREBAN

Pe vremea cînd era președinte al Uniunii Scriitorilor, Eugen Uricaru a invitat mai mulți scriitori români și străini la Neptun (inaugurînd astfel un festival internațional de literatură, care pe parcursul mai multor ediții avea să se bucure de succes). Printre invitați m-am numărat și eu. Foarte mult mi-a plăcut o masă sardanapalică dată de preasfințitul Teodosie, arhiepiscopul Tomisului... în plin post. Preasfințitul oferea păcătoșilor de scriitori, la fiecare nou pahar de băutură și la fiecare nou fel de mâncare, „dezlegări“. (Am cerut și eu dezlegare la blonde, dar nu mi-a dat.)

După numeroase recitaluri de poezie, colocvii, festivități de decernare a unor premii, s-a organizat, în ultima zi a festivalului, o excursie cu vaporeșul în Delta Dunării. Ne-am îmbarcat cu toții și ambarcația s-a desprins lent de chei, pentru a ne purta printre lanuri unduitoare de stuf și cârduri de păsări exotice. Eram toți pe puntea șalupei și ne bucuram din toată inima că suntem împreună, sub soarele de vară, în lumea apelor. Eu stăteam cu Dinu Flămînd, eminentul poet și traducător român stabilit la Paris, și cu frumoasa poetă Clara Mărgineanu (care, din fericire, nu s-a stabilit la Paris) și râdeam ca în studenție. (Cînd am făcut pe vremuri cunoștință cu Dinu Flămînd eram amîndoi studenți, eu la București, el, la Cluj, iar prezentările au decurs astfel: „Dinu Flămînd.“ „Alex Ștefănescu, tot flămînd.“)

Mulți dintre scriitorii prezenți pe vas se înghesuiau în timpul acesta în jurul unui bătrînel aparent insignifiant, dar care, în realitate, era Kjell Espmark, președinte al Academiei Suedeze (aceea care îi desemnează pe câștigătorii Premiului Nobel).

Nicolae Breban, înalt, masiv, pătruns de propria-i măreție, încerca și el să ajungă în preajma importantului personaj. Îl priveam, ca de obicei, cu admirație, pentru că Nicolae Breban este, într-adevăr, un mare scriitor. În același timp, însă, mă atrăgea ideea să-l și tachinez, fiindcă prea arăta ca viitoarea lui statuie de bronz dintr-o piață publică. Ocazia a apărut